
Jerneja Jošar
ZAHRÁDKA VE ČTYŘECH ROČNÍCH OBDOBÍCH
GRADA

Originál publikace *Vrtnarimo z Jernejo* vydalo nakladatelství Mladinska knjiga Založba, Ljubljana, v roce 2017.

VRTNARIMO Z JERNEJO Copyright © Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana 2017
Translation © Aleš Kozár, 2026
Copyright © Grada Publishing, a. s., 2026

ISBN 978-80-271-6412-7 (pdf)
ISBN 978-80-271-5310-7 (print)

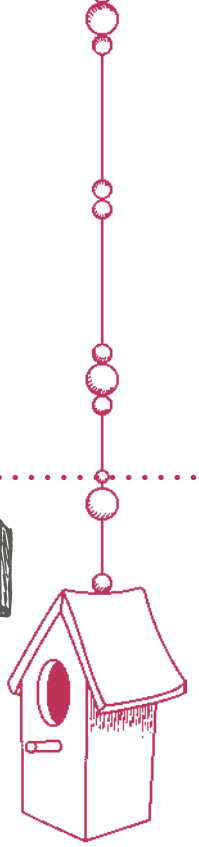
Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

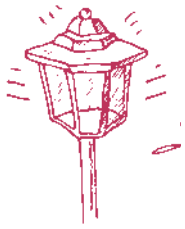

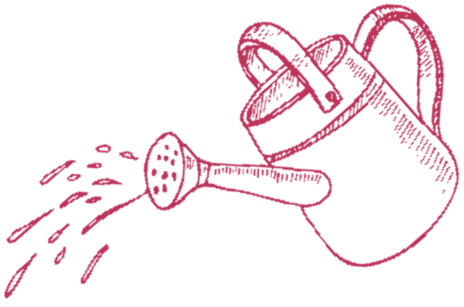

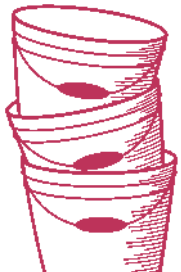
ZAHRÁDKA VE ČTYŘECH ROČNÍCH OBDOBÍCH

Jerneja Jošar

Grada Publishing

Na zahradě
je svět krásnější!

Psychoterapii, meditaci, kyslíkovou lázeň, pořádnou dávku vitaminu D, kúru proti celulitidě… To všechno nám nabízí zahradničení – a navíc najednou! A nejen to. Vyjde mnohem levněji než všechny zmíněné procedury, a navíc si díky němu vypěstujeme vlastní zeleninu v bio kvalitě, bylinky na vaření nebo kytici květin, která pohladí po duši.

Pokud čtete tyto řádky, pak už s tím máte osobní zkušenost, nebo se chcete pustit do zahradničení, abyste si to vyzkoušeli vůbec poprvé, jenomže jste se k práci na zahradě zatím nedostali, protože jste získali dojem, že na ni nemáte dost času ani znalostí. Ale žádné strachy, je to úplně jednoduché!

Ptáte se, jak začít? Jaký zvolit přístup? Je vhodnější biodynamické zahradničení nebo zaměření na permakulturu? Nejlepší bude, když se ze všeho nejdřív pustíte do čtení a studia. Už během listování odbornou literaturou vám začne být jasné, který způsob pro vás bude ten pravý. Já jsem si z každého vybrala to, co mi bylo nejbližší a co odpovídalo mému životnímu stylu a filozofii.

Pokud trávíte větší část dne v zaměstnání a odpoledne máte ještě další povinnosti, bude pro vás nejšikovnějším přístupem permakulturnímu pěstování. Tak přistupuji ke své zahradě i já. Díky tomu ji nemusím obtížně rýt, během horkých dnů donekonečna okopávat, každý den zalévat a ani plít, jak to neustále dělají moji sousedé. A moc ráda vám v téhle knize ukážu, jak na to. Hlavní tajemství spočívá ve správném vztahu k půdě a v používání mulče. Věřte mi, zahradničení může být opravdu snadné.

Ve své zahradě spoléhám i na některé principy biodynamického přístupu – pokud je to možné, řídím se při výsevu a výsadbě lunárním výsevním kalendářem. Vychází ze základních měsíčních fází a bere v úvahu vliv souhvězdí neboli dómů, v nichž se Měsíc na obloze v danou chvíli pohybuje. Určité konstelace planet mohou příznivě ovlivňovat jednotlivé části rostlin: kořeny, listy, květy nebo plody (semena). Rostliny jsou pak silnější, přinášejí větší úrodu a jsou odolnější vůči nemocem a škůdcům. Například u mrkve využíváme kořen, proto ji vyséváme ve dnech, které jsou podle lunárního výsevního kalendáře vhodné právě pro tuto část rostliny. U zelí sklízíme listy, takže ho vyséváme a přesazujeme ve dnech vhodných pro listy. Nejde o žádná kouzla nebo pověry, nýbrž o vědecky ověřená fakta. Proto jsou na začátku každé kapitoly uvedené druhy zeleniny, které v daném měsíci vyséváme a přesazujeme. Navíc jsou rozdělené do skupin podle užitné části rostliny.

Tento přístup se snažím využívat co nejčastěji, ne však za každou cenu a rozhodně to s ním nepřeháním. Často se mi pak stávalo, že jsem po náročném dni v zaměstnání běžela do zahrady, abych toho dne ještě stihla tu správnou půlhodinku, vhodnou pro rostliny pěstované pro listy. Přesazování salátu se tak zvrhlo ve válku nervů a souboj s časem. Když se mi to stalo už poněkolikáté, tak jsem si se slzami na krajíčku řekla: „A dost!" Pokud mají Měsíc a planety takový vliv na růst a vývoj rostlin, nejspíš ovlivňují i to, jak se cítím, a energii, kterou vyzařuji. Takže žádný kvapík.

Pokuste se zbavit i obav z toho, že něco nestihnete, nezvládnete nebo nevíte. Přestaňte sledovat sousedy, kteří jsou v důchodu a celé dny kmitají po zahradě, jinak přestanete mít chuť sami zahradničit. Většina z nich to nedělá, protože by to bylo potřeba, ale protože si tak zaplní čas. S rezervou berte i rady nadšených všeznalých zahrádkářů, kteří mají na každou chorobu a škůdce recept na přípravu léčivé směsi z různých rostlin, jimiž potom dennodenně jako o závod své rostliny stříkají. To není smysl zahradničení, i kdyby se to týkalo jen bylinek a květin.

V této knize vás provedu celým rokem tak, jak ho sama prožívám na své malé biozahradě. Kapitoly jsou rozdělené podle měsíců, abyste se snáze a rychleji seznámili s procesem zahradničení a jednotlivými činnostmi.

A teď už směle do toho! Ať se pro vás chvíle strávené na zahradě stanou okamžiky vnitřního klidu a štěstí, kdy se myšlenky oprostí od každodenních problémů a svět je jen a jen krásný.

Jemeja Ješan

OBSAH

LEDEN 8
ÚNOR 20
BŘEZEN 30
DUBEN 42
KVĚTEN 52
ČERVEN 64
ČERVENEC 78
SRPEN 92
ZÁŘÍ 102
ŘÍJEN 114
LISTOPAD 130
PROSINEC 140
VÝSEVNÍ KALENDÁŘ DOPLŇKOVÝCH ROSTLIN 152

LEDEN

GB LEAF CHICORY
F CHICOREE A FEUILLES
D BLATTZICHORIE
E ACHICORIA SILVESTRE
P CHICÓRIA
HR RADIČ

Výsev v chráněném prostoru

Kořen: petržel

Dlouhé večery jsou tím správným časem pro plánování, vzdělávání se, snění… Během čekání na novou zahradnickou sezonu si můžeme vykouzlit tu správnou náladu už teď. Stačí si prolistovat zahrádkářské časopisy a pár příruček – znalosti se nám budou hodit.

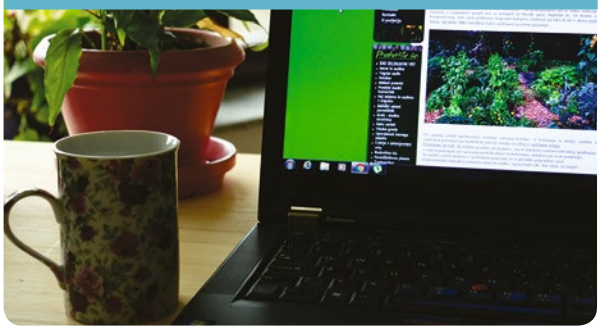
Vyhledávání informací

Díky informacím, které jsou ve velkém a neustále dostupné na internetu, se vzdalujeme od skutečných zdrojů vědomostí. Těmi jsou pro mě stále knihy. I ty se sice dají pořídit jako e-knihy, ale já patřím mezi ty, kdo rádi berou do ruky knihu z papíru… Chci si ji osahat, pohladit a nasát její aroma, ať už jde o mlčenlivou vůni starého tisku, nebo pach čerstvé tiskařské barvy. S knihou se můžu pohodlně uvelebit v křesle či na gauči, zabalit se do teplé deky a klidně si i zdřímnout, protože čtení mě leckdy přivede i ke snění o budoucnosti. Jestli je ve vás aspoň kousíček romantika, víte, o čem mluvím.

Pasti internetu

O internetu platí ještě jedna věc. Vyhledávat na něm informace se musíme naučit, abychom dokázali oddělovat zrno od plev, což není snadné, zejména pokud nejsme v dané problematice zběhlí. Zdrojů, v nichž můžeme vyhledávat, je nekonečně mnoho. Jejich autory bývají odborníci, teoretici, zahrádkáři, ale i samozvaní znalci a leckdo další. Nezřídka jsem narazila na mylné nebo zavádějící informace, dokonce i ve zdrojích, které bychom mohli označit za odborné – na internetových stránkách školek či zahradnictví. Někdy bývá jejich prapříčinou nedostatek znalostí, jindy chybné překlady.

- I brouzdání po internetu je třeba se naučit.

Autor by měl být odborník

Zahradnické knihy a příručky píší odborníci. Pravděpodobnost, že nám špatně poradí, je tudíž menší. Je však pravda, že musíme vybírat knihy od autorů ze zemí, kde je zhruba podobné podnebí, jaké máme u nás. K čemu nám bude spousta informací a nádherných fotografií autora žijícího v jižní Itálii a píšícího o tamním pěstování zeleniny? Často se také stává, že jsou knihy přeložené povrchně – i když laik si toho možná ani nevšimne. Dobře to vystihuje název sympatického filmu *Ztraceno v překladu*, který by měl být v tomto ohledu jistým varováním. Leckterý odborný výraz je v těchto příručkách přeložený doslovně a v našem jazyce znamená něco zcela jiného. Pro začátečníka, jenž o zahradničení neví nic nebo jen málo, je každá chyba velmi matoucí a také se snadno může stát receptem na nezdar.

Hledání rychlých odpovědí

Doporučila bych tedy, abyste si pořídili nebo vypůjčili zahradnické příručky a četli, četli a četli – jako román, od začátku a pěkně popořádku. Teď je na to ten nejvhodnější čas, protože během sezony budeme potřebovat odpovědi na aktuální otázky obvykle hned. Předpověď počasí například říká, že bude pěkně, a my víme, že je ideální doba na výsev mangoldu. Když se teprve učíme zahradničit, vezmeme do ruky zahrádkářskou příručku, rychle ji prolistujeme, až narazíme na kapitolu o mangoldu, vyhledáme údaj, který nás zajímá – nejčastěji do jaké vzdálenosti se vysévá –, a už chvátáme se sáčkem semen na zahradu. Na tom pochopitelně není nic špatného. Právě naopak, zejména začátečníci, jimž chybí praxe, nemůžou všechny informace nosit v hlavě. Ale měli bychom mít širší přehled a na takové vzdělávání je asi nejsnazší najít si čas za dlouhých zimních večerů.

Začátek hodný zlata

Před popisem plodin a radami, jak je pěstovat, se obvykle nachází několik kapitol s obecnými informacemi a návody ohledně půdy: co to vlastně je a jak ji obdělávat, aby byla úrodná a plná života. Také je třeba vědět, jak správně používat hnojiva, které organismy nám dělají na zahradě společnost a pomáhají nám udržovat rovnováhu, jak se vůbec pustit do zahradničení, aby nám přinášelo radost a pěstování zeleniny pro nás nebylo jen povinností a námahou. A právě to nám dává rozhled a pomáhá vytvořit si ten správný vztah k půdě a živým organismům, abychom uměli žít se svou zahradou, dokázali sledovat, jak rostliny rostou, rozvíjejí se, jak reagují na rozličné podmínky. Z toho všeho se pak můžeme dál učit.

Zahrada – celoživotní škola

Zahradničit se budeme učit celý život. Příroda nám bude stále připravovat nové výzvy, s nimiž se budeme neustále potýkat. „Vygooglená“ instantní řešení nestačí a nikdy stačit nebudou. Příčin problémů, které se na zahradě vyskytnou, je obyčejně více. To vy znáte své rostliny, a nikoli odborník, který neví, jakou máte půdu, čím jste ji hnojili, jak jste sazenici pěstovali, kde jste ji koupili a tak dále. Je tedy třeba přemýšlet komplexně. Příčinou problémů s mšicemi může být třeba jen to, že fazole, která nemá ráda půdu bohatou na živiny, je přehnojená dusíkatým hnojivem.

- Odborné časopisy jsou plné užitečných informací.

- Zahradnické příručky čteme od začátku.

Semena nevydrží věčně

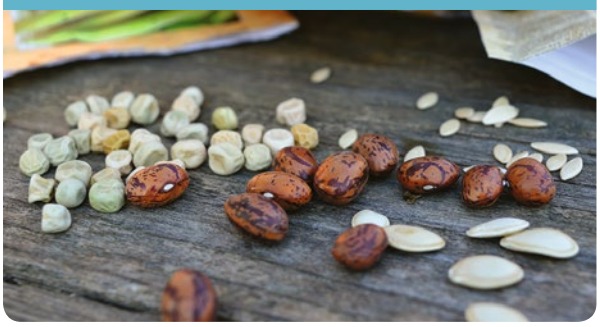
Zimní období je také vhodné k tomu, abychom v klidu zkontrolovali zásobu semen. Tato činnost by se měla stát každý rok vaším zvykem. Neuchovávejte sáčky donekonečna. Semínka kupujte podle aktuální potřeby, a ne do zásoby. Pokud si je obstaráváte sami, rozdejte přebytky přátelům a sousedům nebo zajděte na trh, kde se semena vyměňují.

Každé semínko má svou dobu klíčivosti, která je omezená. Zatímco semeno odpočívá, zároveň také dýchá a čerpá zásoby živin. Mezi semeny jednotlivých druhů zeleniny jsou poměrně velké rozdíly v „datu spotřeby“. Některá, například semena bylinek a květin, musíme využít do jednoho roku, jiná, třeba semínka zelí, můžeme uchovávat až pět let. Co se stane, když je semeno příliš staré? Nic zvláštního, jen vyklíčených rostlin bude rok od roku méně. Pro klíčivost semen platí také pravidlo, že ekologicky získaná semena mají delší dobu klíčivosti než ta konvenční.

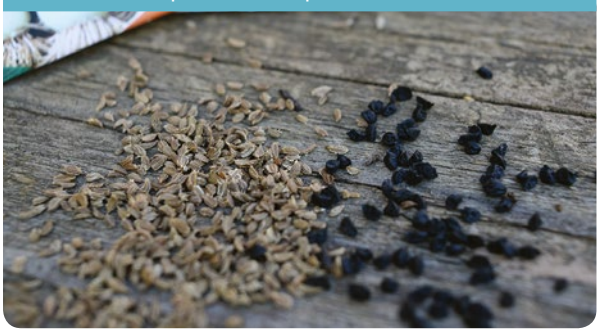
- Semena různých odrůd fazolí.

- Semena hrachu, fazolí, okurek a cuket.

- Semínka petržele a pórku.

- Semena mají různé tvary a velikost.

- Semena hlávkového zelí.

Použitelnost semen

Klíčivost semen (v letech)	Rostlina
1–2	pastinák, černý kořen, bylinky, květiny
2–3	mrkev, petržel, cibule, pórek
3–4	salát, čekanka, špenát, mangold, řeřicha, celer, fazole, hrách, rajče, paprika, okurka, cuketa, meloun
ještě delší	endivie, zelí, kapusta, brokolice, květák, lilek, ředkvička, ředkev, červená řepa, cukrová kukuřice

Zvláštní případ polníček

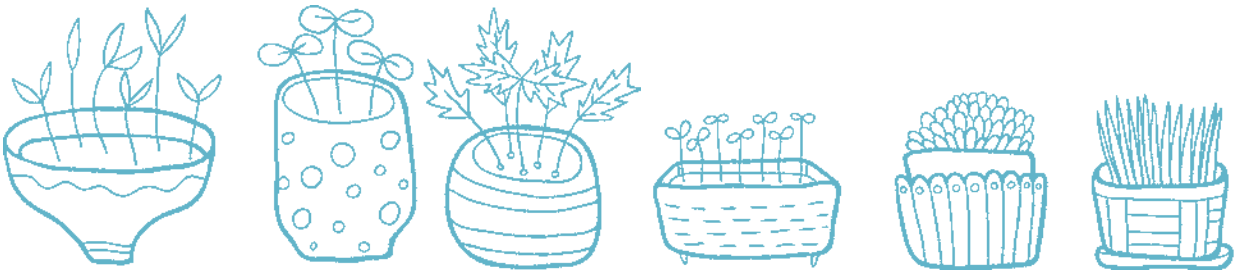
Semínka polníčku jsou specifická, neboť klíčí lépe, když jsou stará rok, nebo dokonce dva.

- Semena rukoly a v pozadí úroda.

Výsev v chráněném prostoru

Abychom v tomto měsíci aspoň trochu uspokojili svoji potřebu pracovat s půdou, vyséváme do květináčků petržel. Tento nepostradatelný doplněk jídel je ale poněkud náladový. Mějte s ním trpělivost a počkejte, až se uráčí vykouknout z půdy, což může trvat i více než 3 týdny. Protože petržel patří mezi plodiny, které nejsou tak náročné na teplotu, můžeme ji na jaře poměrně brzy vysévat ven, pokud však budeme mít tou dobou malé, doma na parapetu vypěstované sazenice, budeme moci sklízet lístky zhruba o měsíc dříve.

- Výsev petržele.

21. 1.

Na návštěvě u rodičů jsem našla tuhle fotografii. Teď už vím, proč je moje zahrada vždycky plná karafiátů.

Co je třeba:

- Za teplejších slunečných dnů odstraňujeme ochranu, větráme skleníky, pařeniště a pěstební tunely.

Dary naší zahrady

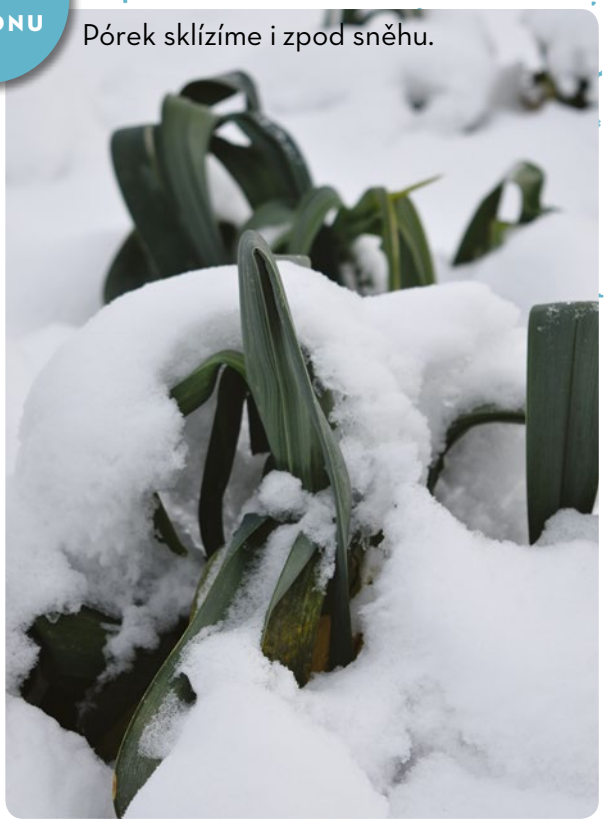
Polníček, čekanka, růžičková a listová kapusta, hlávkové zelí, čínské zelí, mrkev, petržel, řepa, černá ředkev, zimní pórek, bulvový celer

Růžičková kapusta.

Řepa.

Bulvový celer.

Náš Bandido si užívá na zahradě i v zimě.

Pórek sklízíme i zpod sněhu.

Tohle všechno bude za 2 až 3 měsíce oseté a osázené.

Cibule tulipánů v květináčích čekají na jaro.

Když je zahrada pod sněhem, musíme se postarat o ptáčky.

Zapomenutý koš.

Pohanková kaše s pečenou růžičkovou kapustou

Suroviny pro dvě osoby:

- 20 růžiček kapusty
- 10 menších stroužků česneku
- šťáva z 1 limetky
- olivový olej
- 2 špetky mořské soli
- 1 hrnek pohanky lámanky
- voda
- lískové oříšky

Růžičkovou kapustu očistíme a nakrájíme na poloviny. Větší růžičky nakrájíme na čtvrtiny. V misce smícháme šťávu z jedné limetky (nebo citronu), sůl, olivový olej a oloupané stroužky česneku, které jsme rozdrtili plochou stranou nože. Přidáme nakrájenou růžičkovou kapustu a promícháme. Nasypeme do pekáče vyloženého pečicím papírem. Dáme do trouby předehřáté na 190 °C a pečeme zhruba 20 minut.

Pohanku předem namočíme. Po hodině máčení už vaření skoro nebude potřeba. Vodu, v níž se pohanka namáčela, slijeme a přilijeme tolik čerstvé vody, aby byla všechna zrna ponořená, osolíme a vaříme doměkka.

Pohanku a růžičkovou kapustu nandáme na talíř, pokapeme olivovým olejem a posypeme nahrubo nasekanými lískovými oříšky. Podáváme s osvěžujícím salátem z polníčku.

ÚNOR

Výsev v chráněném prostoru

Kořen: bulvová zelenina, kořenová petržel, tuřín, cibule (semena)
List: rané zelí, květák, kapusta, listová kapusta,
kedlubny, mangold, jarní salát, pórek
Květ: brokolice
Plod: rajče, paprika, feferonky, chilli, lilek,
vodní meloun, cukrový meloun, hrách

V únoru je čas vydat se na nákupy. Je třeba dokoupit semínka,
která nám chybějí, pořídit kvalitní substrát
a připravit květináče a kelímky na výsevy.
Nastává čas na vysévání v uzavřených prostorách.

Nákup semen

Při nákupech semen se snažím dávat přednost biosemenům a domácím odrůdám. Mám s nimi ty nejlepší zkušenosti, a proto bych totéž doporučila i vám.

Někdo může namítat, že je celkem jedno, z jak vypěstovaných semen rostlina vyklíčí, když ji pak budeme sami pěstovat ekologicky, to však není tak docela pravda. Semeno si v sobě nese veškeré informace, a to i tom, na jak pěstované rostlině uzrálo.

Není-li konkrétní druh nebo odrůda, které si přejete pěstovat, k dispozici, kupte běžná semena, ale zkontrolujte, že nenesou označení „chemicky ošetřeno“, což znamená, že jsou napuštěna fungicidy, tedy prostředky pro potlačení houbových chorob. Taková semena mají obvykle i jinou barvu, většinou svítivě modrou nebo růžovou.

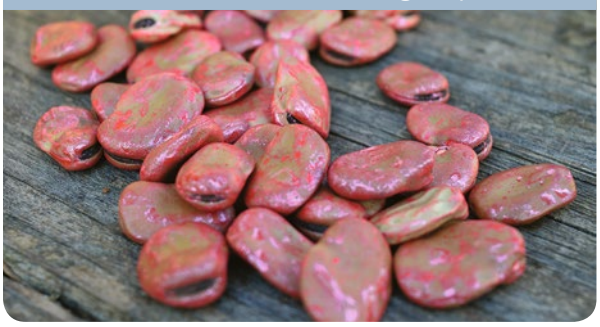
Bez křiklavě růžových semen

Občas bývám hostem v různých televizních pořadech, kde vysíváme a sejeme zeleninu, která je právě aktuální. Téma i semena a sazenice si obvykle chystám už den předem, podle aktuální potřeby. A tak se stalo, že jsem v jednom únorovém pořadu chtěla ukázat, jak se vysévá hrách a boby. Semena hrášku jsem měla vlastní, vypěstovaní v předchozí sezoně, ale boby jsem neměla. A tak jsem ráno před natáčením cestou k sobě na zahradu ještě zaskočila do obchodu pro zahrádkáře. Mezi dlouhými stojany, na kterých visely sáčky se semeny, jsem pracně hledala bob. Když jsem ho konečně spatřila, popadla jsem sáček semen a spěchala na zahradu. Otevřela jsem ho těsně před natáčením pořadu, který se vysílal živě, a já zjistila, že semena bobu jsou křiklavě růžové barvy. Byla ošetřená fungicidy! A tak jsme v onom pořadu bob neseli, protože všechny učím, že mají zahradničit ekologicky – a použití semen namočených ve fungicidech rozhodně ekologické není!

• Semena červené řepy: neošetřená a ošetřená fungicidy.

• Semena bobu ošetřená fungicidy.

Co vysíváme v únoru

V našich podnebních podmínkách je nutné jisté typy plodin vysévat v uzavřených prostorách. Jde o plodiny, které pocházejí z teplých zemí, a jsou proto citlivé na nízké teploty. Navíc mívají i delší vegetační dobu a čas, který potřebují od výsevu do sklizně je velmi dlouhý. Protože až do poloviny května hrozí nebezpečí mrazíků, mohli bychom tyto rostliny vysévat ven až ve druhé polovině tohoto měsíce. Jejich vývoj však trvá velmi dlouho, přičemž nízké podzimní teploty u nás nastupují příliš brzy, a čas do sběru plodů by tak byl velmi krátký. Proto si výsevem v chráněném prostoru zkrátíme čas

předpěstování – a v květnu, kdy je teplota vzduchu i půdy optimální, vysazujeme ven už vzrostlé sazenice. To všechno se týká především rajčat, paprik, lilku, feferonek, ale i cukrových a vodních melounů. Protože u těchto druhů zeleniny sklízíme a konzumujeme plody, vybíráme k výsevu a později k přesazování den vhodný pro plod.

Existuje ještě další skupina plodin, které potřebují k růstu dlouhou dobu. Jde o košťáloviny jako zelí, květák, hlávková kapusta nebo brokolice. Celé tři měsíce jim trvá, než ze semen vyrostou do velikosti vhodné ke sklizni. Proto už v únoru vysíváme do chráněných prostor rané odrůdy, které jsou méně náročné na teplo. V březnu, kdy je vhodný čas na venkovní výsev, tak budeme moci vysazovat mladé rostliny, místo abychom teprve vysévali semena. K výsevu zelí a hlávkové kapusty si vybíráme den pro list a k výsevu brokolice den pro květ, protože tuto část rostliny budeme konzumovat. Také bílá hlávka květáku je vlastně květ, ale pokusy prokázaly, že rostlina roste a vyvíjí se lépe, když k jejímu výsevu a pikýrování místo dne pro květ zvolíme den pro list.

A dřívější sklizeň nám jistě přijde vhod. Proto v březnu, kdy se půda prohřeje, je místo výsevu semínek salátu lepší, rovnou vysazovat sazenice. Zeleninu můžeme díky tomu sklízet minimálně o 3 týdny dříve.

Výsev v chráněných prostorech

V uzavřených prostorech vysíváme semena do výsevních plat nebo květináčků. K tomuto účelu nám mohou posloužit kelímky od jogurtů nebo jiné nádoby, důležité však je, abychom je před výsevem vyčistili a ve dně udělali otvory. Ty jsou nezbytné proto, aby z nich mohla odtékat přebytečná voda. Zakoupíme substrát, který je určený pro výsevy a nemá přidané živiny. Když si substrát připravujeme sami ze zahradní zeminy, přidáme písek, aby byla směs vzdušnější a lehčí. Nehnojíme, protože přemíra výživy by klíčkům víc škodila, než prospívala. V samotném semenu je výživných látek pro vyklíčení a počáteční růst dost. Obyčejně člověka napadne otázka, jak hluboko mají být semena v substrátu. Bude stačit, když se budeme držet pravidla, že hloubka výsevu je stejná, jako je průměr semen.

Zeminu místo zalévání konvičkou raději vlhčíme postřikovačem. Silný proud vody může semena ze substrátu vyplavit. Po výsevu překryjeme květináče igelitovým sáčkem na zmrazování potravin nebo kuchyňskou fólií a proděravíme ji. Fólie pomůže udržovat vysokou vzdušnou vlhkost, a navíc se pod ní zvýší teplota, takže semena vyklíčí rychleji. Otvory ve fólii zároveň umožňují vzduchu alespoň trochu proudit, takže se semena nepřehřejí a nezplesniví. Když se objeví první lístky, zakrytí odstraníme. Dbáme na to, aby substrát během klíčení semen nevyschnul. V první fázi od výsevu do vyklíčení není ani tak důležité světlo, jako spíš teplota. Různé rostliny mají na teplotu různé nároky, většině však bude na vyklíčení vyhovovat teplota kolem 21 °C. Plata nebo květináče proto umístíme do libovolné místnosti s odpovídající teplotou.

• Vše potřebné pro výsev: nádoby a vhodný substrát.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Zahrádka ve čtyřech ročních obdobích**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.